

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 15194

Tarih : 02.12.2025

10/3461

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Hapishanelerde insan onuruna uygun, eşitlik ve adalet ilkelerini temel alan bir infaz rejiminden bahsetmek ne yazık ki mümkün değildir. Başta Terörle Mücadele Kanunu kapsamında yargılanan siyasi mahpuslara yönelik ayrımcı infaz rejimi olmak üzere Y, S tipi ve yüksek güvenli hanelerdeki tecrit ve izolasyon uygulamaları, ağır hasta mahpuslar üzerindeki yaşam hakkı ihlalleri, Adli Tıp Kurumu'nun tekelleşmiş yapısı nedeniyle tedaviye erişimin engellenmesi, İdare ve Gözlem Kurullarının keyfi ve siyasi nitelikli kararlarıyla koşullu salıverilmenin hukuk dışı biçimde engellenmesi, sürgün sevk nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlali gibi hem yapısal hem de uygulamada çözülmesi gereken sorunlar bulunmaktadır. Bunların tespiti, araştırılması, insan haklarına, infazda eşitlik ve adalet ilkesine uygun bir infaz rejiminin oluşturulması ve gerekli yasal değişikliklerin yapılması amacıyla Meclis Araştırması açılması için gereğini arz ederiz. 02/12/2025

Gülüstan KILIÇ KOÇYİĞİT
DEM Parti Grup Başkanvekili
Kars Milletvekili

Sezai TEMELLİ
DEM Parti Grup Başkanvekili
Muş Milletvekili

GEREKÇE

Türkiye hapishanelerinde uzun süredir derinleşen ve sistematik hale gelmiş bulunan hak ihlalleri, hem mahpusların yaşam hakkını hem de Türkiye'nin ulusal ve uluslararası hukuk karşısındaki yükümlülüklerini ağır biçimde ihlal etmektedir. Bu tabloyu somutlaştıran veriler, sorunların tekil olaylar olmadığını, yapısal bir krizin varlığına işaret ettiğini göstermektedir.

Nitekim Adalet Bakanlığı'nın 3 Kasım 2025 tarihli verilerine göre Türkiye hapishanelerinde 1.233'ü çocuk olmak üzere 363.159 mahpus hükümlü olarak, 3.449'u çocuk olmak üzere 65.108 mahpus ise tutuklu olarak bulunmaktadır. Böylece toplamda 450 bine yakın mahpus cezaevlerinde yaşamını sürdürmektedir. Bu sayı, kapasite sorunlarıyla birleştiğinde hapishanelerdeki ağır koşulların neden giderek daha da katlanılamaz hale geldiğini açıklamaktadır.

Kalabalık koğuşlar, güneş görmeyen mimari, demir parmaklıkların yanı sıra fens telleriyle çevrili pencereler, kanalizasyon suyu ve hijyen sorunları, sıcak suya ve temizlik malzemelerine erişim zorlukları; hastalığa veya diyeteye uygun olmayan, vegan ve vejetaryen seçenek barındırmayan yetersiz yemekler ile gıda güvenliğine ilişkin problemler, cezaevlerini adeta toplama kamplarına dönüştürmektedir. Bu durumun en güncel örneklerinden biri, Sakarya Ferizli'de 266 hükümlünün yediği akşam yemeğinden zehirlenerek hastaneye kaldırılmasıdır.

Bu ağır koşullar yalnızca fiziksel yaşam alanlarıyla sınırlı değildir; aynı zamanda hukuki güvencelerin uygulanmasında da ciddi sorunlar bulunmaktadır. Çok sayıda hapishanede siyasi mahpusların koşullu salıverilme hakkı hukuka aykırı ve keyfi biçimde engellenmektedir. Özellikle bazı hapishanelerin "pilot hapishane" olarak belirlenmesi ve hiçbir siyasi mahpusun tahliye edilmemesi, infaz rejiminde açık bir çifte standart yaratmakta, hukuka olan güveni zedelemektedir. İdare ve Gözlem Kurulları; "pişmanlık göstermemek", "düşüncelerinden vazgeçmemek", "tahliyesi toplum için tehlikeli olabilir" gibi subjektif, siyasi saik içeren gerekçelerle siyasi mahpusların tahliyesini engelleyerek görevini kötüye kullanmaktadır.

Buna paralel şekilde, koşullu salıverilmeden önce uygulanması gereken açık cezaevine ayrılma ve denetimli serbestlik süreçleri de özellikle siyasi mahpuslar bakımından fiilen işletilmemektedir.

Bu keyfiyetin çarpıcı örneklerinden biri, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi önceki Eşbaşkanı Dr. Selçuk Mızraklı'nın açık cezaevine ayrılma talebinin, somut bir gerekçe olmaksızın "örgütten kopmadığı" iddiasıyla iki kez reddedilmesidir.

Benzer şekilde, özellikle YGC, S ve Y Tipi hapisaneler ulusal ve uluslararası raporlarda tecrit ve insansızlaştırma mekanizması olarak tanımlanmakta; mahpusların günlük yaşam hakkı ve ruhsal-fiziksel bütünlüğü ciddi biçimde zedelenmektedir. Örneğin Adana Suluca Yüksek Güvenlikli Hapishanesi'nde iki tek kişilik hücrenin birleştirilmesiyle oluşturulan ve üç kişinin kaldığı dar alanlar, mahpuslar tarafından "ölüm odaları" olarak tarif edilmekte; insanlar günün 23 saatini birkaç adım genişliğindeki hücrelerde geçirmek zorunda bırakılmaktadır. Çukurova sıcaklığı ve nemi bu koşulları daha da ağırlaştırmakta, özellikle hasta mahpusların yaşamını doğrudan tehdit etmektedir.

Hasta mahpuslar konusunda ise durum çok daha vahimdir. Türkiye hapisanelerinde yüzlerce ağır hasta mahpus bulunmasına rağmen, tahliye süreçleri hem ATK'nın tekel niteliği hem de mevzuattaki belirsizlikler nedeniyle aylarca sürmekte ve çoğu zaman geri dönülmez kayıplara yol açmaktadır. Batman Beşiri Cezaevi'ndeki Mehmet Emin Çam'ın defalarca kalp krizi geçirmesine rağmen hala ATK raporları yüzünden cezaevinde tutulması; Elazığ R Tipi Cezaevi'nde felçli, yatalak ve göz kapakları dahi işlevsiz olan Önder Poyraz'ın ağırlaştırılmış müebbet rejimi nedeniyle tahliye edilmemesi, yaşam hakkının açık ihlalleridir. İnfaz Kanunu'nun 25/1-ı maddesi nedeniyle ağırlaştırılmış müebbetlerde infaza ara verilememesi, ağır hasta mahpusların tedavisini fiilen imkânsız hale getirmekte ve "ölüme terk" anlamına gelmektedir. Aynı şekilde İnfaz Kanunu'nun 16. maddesindeki "toplum güvenliği bakımından ağır ve somut tehlike oluşturmayacağı" değerlendirmesi, belirsizliği ve keyfi uygulamaları nedeniyle ağır hasta mahpusların tahliyesi önünde engel oluşturmaktadır.

Öte yandan, İnfaz Kanunu'nun 17. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenen "zorunlu ve çok ivedi hâllerde infaza ara verme" imkânı da Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki cezalar bakımından istisna tutulmakta; aynı durum 105/A maddesinde ve Geçici 6. maddede de tekrar edilmekte, böylece ağır hasta, yaşlı veya engelli siyasi mahpuslar için hukuki yollar fiilen

kapanmaktadır. 10. Yargı Paketiyle getirilen konutta infaz imkânlarının TMK kapsamındaki mahpuslara kapalı olması da bu eşitsizliği daha görünür hale getirmektedir.

Ayrıca yine ayrımcı bir şekilde siyasilere yönelik TMK'nın 17. maddesi uyarınca üç kez hücre cezası alan mahpusların koşullu salıverilme hakkını tamamen kaybetmesi, AİHM içtihatlarına göre "umut hakkının" yok edilmesi anlamına gelmektedir.

Tüm bu ağır uygulamalar, mahpusların aile yaşamını da derinden etkilemektedir. Mahpusların ailelerinden yüzlerce kilometre uzağa sürgün edilmeleri nedeniyle özellikle yaşlı ve hasta aile bireyleri bakımından görüş imkânı fiilen ortadan kalkmaktadır. Örneğin, Kandıra 2 No'lu T Tipi Cezaevinde bulunan Neytullah Bayram'ın anne, baba ve eşinin sağlık sorunları nedeniyle yıllardır hiçbir şekilde ziyaret yapamaması bunun acı örneklerinden biridir.

Ayrıca hapishanelerde ayakta sayım, çıplak arama, ağız içi arama, keyfi oda aramaları gibi insan onuruna aykırı uygulamalar da devam etmektedir. Erzincan Yüksek Güvenlikli Cezaevi'nde açlık grevi yaptığı için sürgün edilen Naim Türköz'ün Kırşehir Cezaevi girişinde kötü muameleye maruz kalması, yanında sadece gömlek ve pantolon bulundurmasına izin verilmesi ve günlerce "gözlem" adı altında tek kişilik hücreye alınması; Bitlis Ahlat T Tipi Cezaevi'nde ayakta sayım dayatması ve provoke edici koğuş baskınlarının devam etmesi, sorunun sistematik niteliğini göstermektedir.

Tüm bu örnekler, insan onuruna, Anayasa'ya, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere aykırı; siyasallaşmış ve keyfileşmiş, eşitliğe aykırı ve ayrımcı bir infaz rejiminin varlığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle hapishanelerdeki hak ihlallerinin, koşullu salıverilmenin engellenmesinin, yüksek güvenlikli hapishanelerdeki tecrit uygulamalarının, hasta mahpusların tedaviye erişimde yaşadığı ihlallerin, ATK tekelinin ve TMK kaynaklı ayrımcılığın tüm yönleriyle araştırılması; infaz hukukunun demokratikleşmesi ve infazda eşitlik ile adaletin sağlanması adına gerekli yasal değişikliklerin yapılması için bir Meclis Araştırması açılması zorunluluktur.